

FÖLD ÉS EMBER

NEGYEDÉVENKINT MEGJELENŐ TUDOMÁNYOS
SZEMLE SZERKESZTI:

KOGUTOWICZ
KÁROLY

IV. ÉVF.
NEGYEDIK SZÁM
1924.

SZERKESZTŐSÉG:
SZEGED, EGYETEMI FÖLDRAJZI INTÉZET
A MAGYAR NÉPRAJZI TÁRSASÁG EMBERFÖLDRAJZI
SZAKOSZTÁLYÁNAK KIADÁSA
BUDAPEST.

TARTALOM:

A IV. évfolyam térképmelléklete.

A MAGYAR NÉPRAJZI TÁRSASÁG EMBERFÖLDRAJZI SZAKOSZTÁLYA BUDAPEST VII, ISTVÁN-ÚT 91-93.

A Magyar Néprajzi Társaság mindenik tagja egyszerű bejelentés révén tagja lehet a szakosztálynak. Külön tagdíj nincs.

A Magyar Néprajzi Társaság tagdíja: Évi 2 aranykorona. Ennek ellenében minden tag megkapja a „NÉPELET” című szemlét. A társaság és a szakosztály tagjai kedvezményes áron fizethetnek elő a »Föld és Ember«-re, és nagy kedvezménnyel kapják a szakosztály egyéb kiadványait is.

FÖLD és EMBER

negyedévenként megjelenő tudományos szemle. Előfizetési ár egész évre 70,000 korona, kedvezményes 42,000 korona.

A kedvezményt tanárok, köztisztviselők is megkapják.

A szakosztály kiadásában megjelent:

Kogutowicz Zsebatlasza 1922-re: Harmadik kiadás. Szerkesztette: Bátky Zsigmond és Kogutowicz Károly. Tartalmazza Magyarország monografiáját térképeken és grafikonokon.

Kogutowicz Zsebatlasza 1923-ra: Második kiadás. Európa országainak ismertetése írásban, térképeken és grafikonokon.

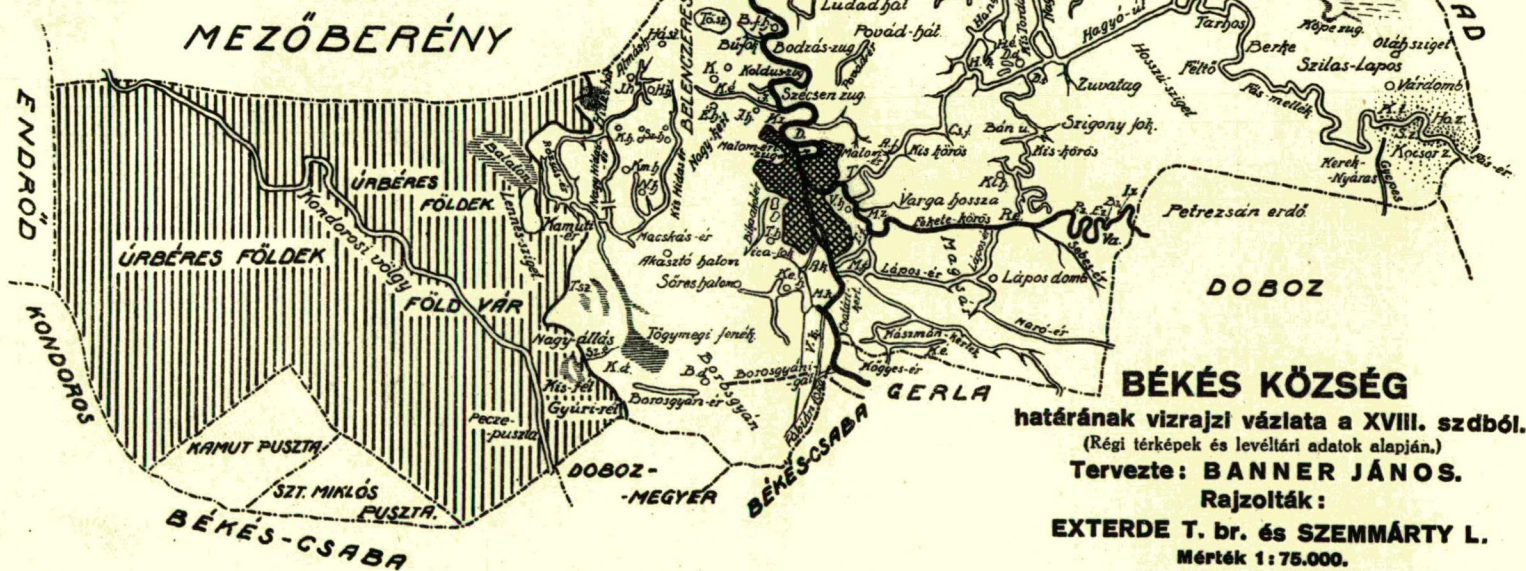
Kogutowicz Zsebatlasza 1924-re: Az idegen világrészek ismertetése írásban, térképeken és grafikonokon.

Kogutowicz Zsebatlasza 1925-re: Földrajz dióhéjban.

Egy-egy évfolyam ára 28,000 K. — Kedvezményes ára 20,000 K.

Jelek : vízállás; erdő; szántóföld.

A.k. = Aszonykert	Há.sz. = Hármassziget	M.z. = Medveszug
A.f. = András-foka	I.h. = Iga-halom	N.h. = Nagykátéhalom
B.z. = Bika-zug	I.z. = Itató-zug	P.z. = Pete-zug
B.d. = Borosjáni domb	J.h. = Jégvermi halom	R.e. = Rosszerdő
B.f.h. = Büfokhalma	K. = Két laponyag	Sz.b.z. = Szilbokorzug
Cs.f. = Csicsén-fok	K.á. = Kis-állás	Sz.é. = Szabó-ér
D. = Décséri kert	K.e. = Kurvák ere	Sz.h. = Szék-halmok
D.d. = Diter-domb	K.é. = Kázmán-ér	Sz.z. = Széles-zug
D.t. = Diter-fok	K.h. = Kapcaszárító halom	T. = Tűfoka
E.z. = Ercsi-zug	K.m.h. = Kis Máté halom	T.f. = Toka-fok
É.h. = Égető-halom	K.t. = Kecskeméti telek	T.h. = Temetőhalom
H.é. = Hangyás-ér	K.z. = Keskeny-zug	T.sz. = Tövises-sziget
H.h. = Hangyás halom	K.z. = Kastély-zug	Tő.sz. = Török-sziget
H.k. = Horgás kengyel	Ke.h. = Kerek-halom	V.h. = Vashalom
H.sz. = Hangyás-sziget	Ki.h. = Kistelek-halom	V.k. = Vicza-kanális
H.sz. = Huta-sziget	M.f. = Medves-fok	Va. = Vadalmás
H.z. = Homkó-zug	M.k. = Malomvéglő kertek	

Gergely: Helységeink városi jellege 1.

GYŐR-MEGYE

középkori térképének vázlata

Tervezte

Kalmár Gusztáv dr.

bencés tanár

Az aláhuzott helyek elpusztultak

Az évszámok az okleveleken
való első megjelenés évét jelen-
lik.

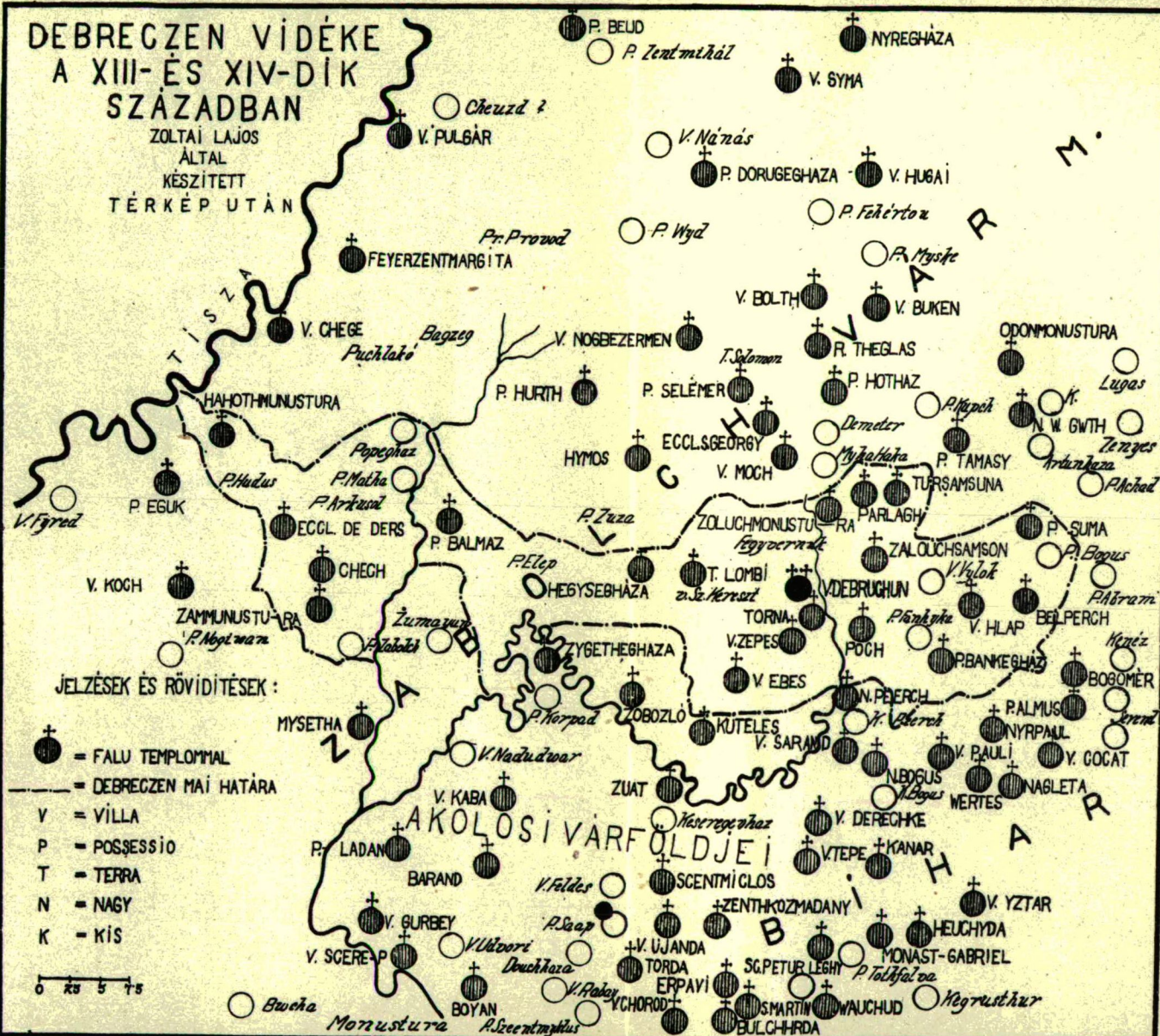

Mérték:

Kb. 1 : 100.000

DEBRECZEN VIDÉKE
A XIII-ÉS XIV-DIK
SZÁZADBAN

ZOLTAI LAJOS
ÁLTAL
KÉSZÍTETT
TÉRKEP UTÁN

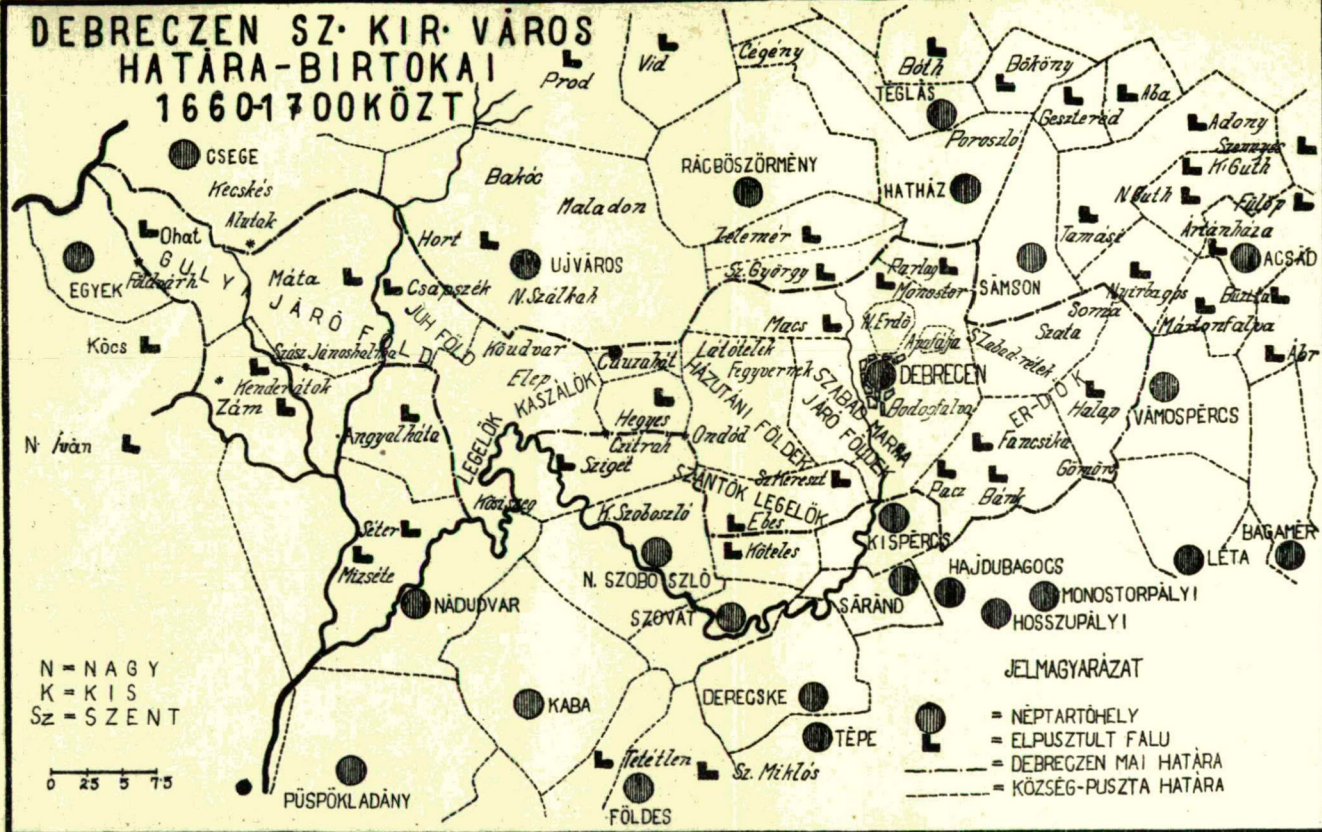

JELZÉSEK ÉS RÖVIDÍTÉSEK:

- ✝ = FALU TEMPLOMMAL
 — = DEBRECZEN MAI HATÁRA
 V = VILLA
 P = POSSESSIO
 T = TERRA
 N = NAGY
 K = KIS

A horizontal number line with arrows at both ends. It has four major tick marks labeled 0, 2.5, 5, and 7.5. The line is divided into three equal segments by these tick marks.

DEBRECZEN SZ. KIR. VÁROS
HATÁRA-BIRTOKAI *Prod*
1660-1700KÖZT

N = NAGY
K = KIS
SZ = SZENT

A horizontal number line with arrows at both ends. It has four major tick marks labeled 0, 2.5, 5, and 7.5. The line is divided into three equal segments by the tick marks at 2.5 and 5.

JELMAGYARÁZAT

- = NÉPTARTÓHELY
- = ELPUSZTULT FALU
- = DEBRECZEN MAI HATÁRA
- = KÖZSÉG-PUSZTA HATÁRA

Az **EMBERFÖLDRAJZI SZAKOSZTÁLY** kezdeményezésére és a Magyar-Holland Kulturgazdasági r.-t közreműködésével megindult az

oktatófilmek iskolai bemutatója.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter úr öngyméltósága a filmek megtekintését kötelezővé tette, egyúttal azonban biztosította az ifjúság 15 %-ának az ingyenyjegyeket. A többi diák 3500 koronás jeggyel látogatja az előadásokat. A mutakozó jövedelem 10 %-át Szakosztályunk a látogató intézetek földrajzi szertárának biztosította. Ezenfelül tekintélyes a részesedése a FÖLD ÉS EMBER-nek, az Eötvös-alapnak, egyszóval, a szervezet teljesen altruista.

Az eddig approbált filmek a következők:

<i>Az Alpok</i>	<i>Franciaország</i>
<i>Földközi-tenger</i>	<i>Hollandia</i>
<i>Optikai csalódások</i>	<i>Hasznos és kártékony állatok</i>
<i>Perpetuum mobile</i>	<i>A drótnélküli táviró</i>
<i>A cseppfolyós levegő</i>	<i>Élet a tengerben</i>
<i>A szív működése</i>	<i>Finnország I. és II. rész</i>
<i>A folyóvíz munkája</i>	<i>Budapest</i>
<i>Hogyan leszek egészséges (sport)</i>	<i>A hollandi szív.</i>

Intézetek, melyek oktatófilmelőadást óhajtanak rendezni, forduljanak **Magyar-Holland Kulturgazdasági r.-t.-hoz** (VIII, Üllői-út 4. sz.).

A MŰVELT MAGYAR KÖZÖNSÉG FIGYELMÉBE!

Az emberiség érdeklődésének homlokterében ma a népfajok, a népelet és a néplelek tudományos kérdései vannak. Hazánkban a

MAGYAR NÉPRAJZI TÁRSASÁG

az, mely e kérdésekkel legtöbbet foglalkozik. A társaság 1889-ben alakult; tagja lehet minden nagykorú egyén, aki ebbeli óhaját, nevének, foglalkozásának, lakásának pontos adataival és a Társaság valamelyik tagjának ajánlatával a Társaság Titkári Hivatalának bejelenti. Rendestagsági díj évi 2 aranykorona; a rendestagság legalább 3 évre kötelező. (Alapítótagság címén a Társaság magánosoktól 50, jogi személyektől 100 aranykoronánál kevesebbet nem fogad el. Jogi személy csak mint alapító léphet a Társaságba.)

A **MAGYAR NÉPRAJZI TÁRSASÁG** néptanulmányi munkálatokat támogat, nyilvános fölolvasásokat és vándorgyűléseket tart; hivatalos közlönye a

N É P É L E T

(AZ »ETHNOGRAPHIA« HARMADIK ÉVFOLYAMA)

című közérdekű havi folyóirat; ezt a tagok tagilletményül kapják. A folyóirat előfizetés útján is megszerezhető; előfizetési ára évi 4 ar. kor. (Egy teljes évfolyam bolti ára 6 ar. kor.) Tagsági díjak, előfizetési pénzek a *Magyar Néprajzi Társaság Pénztára* (Budapest, VIII. Múzeum-körút 14-16.), tudakozódások, bejelentések (válaszbélyeggel) a *Magyar Néprajzi Társaság Titkári Hivatala* (Budapest, X. Tisztviselőtelep, Elnök-u. 13.) címére küldendők. (Csekk számla a M. kir. Postatakarékpénztárnál: 3019.)

A MAGYAR KIRÁLYI ÁLLAMI TÉRKÉPÉSZET
DR. KOGUTOWICZ KÁROLY új Iskolai atlaszainak kiadója.

Ha atlaszra kézi térképre fali térképre

van szüksége, levelezőlapon kérje díjtalan
nagy képes árjegyzékemet
földrajzi művekről

KÓKAI LAJOS KÖNYV-
KERESKEDÉSE
 Budapest IV, Kamermayer Károly-utca 3. sz.
 (TELEFON 74—94.)

A KIR. MAGYAR EGYETEMI NYOMDA KÖNYVOSZTÁLYA

ajánlja az alábbi értékes, földrajzi vonatkozású műveket

BUDAY LÁSZLÓ: A megcsontított Magyarország	56.000 K
CHOLNOKY JENŐ dr.: Általános földrajz, I—II. köt. Budapest 1923.	56.000 K
— A föld és népei, I. köt., Amerika. Budapest 1917.	168.000 K
FODOR FERENC dr.: Magyarország gazdasági földrajza. Bpest 1924.	210.000 K
HEDIN SVEN: Csangpo láma zarándokútja. Ford. Gerely Jolán. Budapest.	91.000 K
— Csangpo láma a nomádok földjén. Ford. Gerely Jolán. Bpest.	105.000 K
KOGUTOWICZ Zsebatlasza 1922. Magyarország. 1923. Európa. 1924. Többi világrészek. 1925. Általános földrajz. 1926. Földrajzi lexikon (előkészületben). Kötetenként 28.000 K helyett	20.000 K
LEIDENFROST GYULA dr.: Kalandozások a tengeren. Egy tenger- kutató naplója. Budapest 1924.	70.000 K
MAGYAR FÖLDRAJZI ERTEKEZÉSEK:	
I. FODOR FERENC dr.: Magyarország termésvizonyai	6.000 K
II. SCHILLING GABOR dr.: Csapadék és orográfia	4.000 K
III. PRING GYULA dr.: Magyarország településformái	6.000 K
IV. CHOLNOKY JENŐ dr.: Az emberföldrajz alapjai	20.000 K
OSSENDOWSKI F.: Állatok, emberek, istenek. Budapest 1924.	126.000 K
PRINZ GYULA dr.: Európa városai	147.000 K
— Európa természeti földrajza. Budapest 1923.	112.000 K
STEIN AUREL: Indiából Kínába. Harmadik utam Belső-Ázsiába 1913—16. Budapest 1923.	56.000 K
STEINER LAJOS dr.: A Föld mágneses jelenségei. Budapest 1923.	37 200 K
TELEKI PÁL gr. dr.: Amerika gazdasági földrajza. Budapest 1922.	28.000 K
Tanári-, ifjúsági-, egyesületi könyvtárak — a rendelés nagysága szerint — könyvajándékban részesülnek.	

MEGRENDELES CÍME:

BUDAPEST VIII, MÚZEUM-KÖRÚT 6. SZ. GÓLYAVAR.

x

FÖLD —ÉS— EMBER

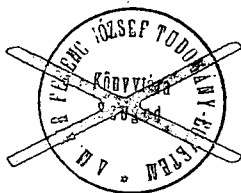
NEGYEDÉVENKINT MEGJELENŐ TUDOMÁNYOS
SZEMLE SZERKESZTI:

KOGUTOWICZ
KÁROLY

1924.

SZERKESZTŐSÉG:
SZEGED, EGYETEMI FÖLDRAJZI INTÉZET
A MAGYAR NÉPRAJZI TÁRSASÁG EMBERFÖLDRAJZI
SZAKOSZTÁLYÁNAK KIADÁSA
BUDAPEST.

MINDEN JOG FENNTARTÁSAVAL
COPYRIGHT BY HUNGARIAN ETHNOGRAPHICAL SOCIETY IN
BUDAPEST 1924

50308

KIADÓHIVATAL: BUDAPEST VII, ISTVAN-ÚT 91-93
(ERZSÉBET NŐISKOLA)

TARTALOM.

Önálló cikkek.

Lapszám

<i>Banner János</i> : Adatok a békési határ XVIII. sz. vizrajzához (1 térképpel).....	17
<i>Bibó István</i> : Az 1920. évi népszámlálás tanulságai	1
<i>Ecsedi István</i> : Eltünt pusztafaluk Debrecen határában (2 térképpel)..	65
<i>Gergely Endre</i> : Helységeink városi jellege (2 térképpel)	22
<i>Hézsér Aurél</i> : Néhány szó a pásztorkodás földrajzáról	38
„ „ : Tokaj-Hegyalja szőlőtermelése emberföldrajzi szempontból.....	97
<i>Kalmár Gusztáv</i> : Győr-megye történeti földrajza a középkorban (1. rész 1 térképpel)	28
<i>Sawicki Ludomir</i> : Lengyelország földrajzi alapjai.....	109
<i>Winkler Elemér</i> : Sopronbánfalva emberföldrajzi leírása.....	75

Apró közlemények.

<i>B.</i> : Ujraéledő némettség a szatmári ispánságban.....	45
<i>Bátky Zsigmond</i> : Nomádok és numidák	47
<i>B. Zs.</i> : Halovány	45
„ „ : Chykuragatu. — Séd és Sió. — Számlapuszta.....	48
„ „ : A Kemenes-hez. — A Füß-Füves-hez. — Dunántúli Berettyó. — Gyócsér és gyolcsi földek. — Forgósziget. — Serfenyősziget. — Lőcsösi öntös. — Kiscset.....	120
<i>B. Zs.</i> : Egecse. — Agács-puszta. — Tagyon. — Pratum Erkeche. — Ajak. — Türe. — Gyánt. — Agerdő	121
<i>B. Zs.</i> : Gelle, Gölle. — Qondód. — Qhat. — Tejfalva, Tejed.....	122
„ „ : Ér, Érd. — Cinca, Concó. — Karom, Koroncó. — Tükrös major	123
<i>Czakó István</i> : Közigazgatási változások Csonka-Magyarország területén	45
<i>Kéz Andor</i> : Svájc olaszországi szabadkikötője	95
„ „ : Új földrajzi intézet Innsbruckban	95
„ „ : A földbirtok megoszlása Lengyelországban.....	95
„ „ : A világ cukortermelése és fogyasztása.....	124
<i>Tolnai Vilmos</i> : Budapest nevééről	43
„ „ : Budapest utcanevei	46
Szláv geográfusok kongresszusa	95
Lengyel geográfusok Magyarországon	95
Az új középiskolai tanterv	95
Új folyóirat	96
A Csendes-Óceán	123
Permanent Commitee on Geographical Names	123
S. Domingo	124
Wrangel szigete	124
Az óceánok legnagyobb mélysége.....	124
Halálózások	124
Belga Albert-szigetek	124
Olasz-Szomália.....	124

Földrajzi oktatás.

Geszti Lajos: A térkép-extemporálé	53
" " : A földrajzi didaktikai szakosztály ülései	56, 96
—i: A „Kereskedelmi Szakoktatás“	55

Szemle.

Cl. Augé: Nouveau petit Larousse illustré (—z)	116
H. Batsford: Types and materials of houses in England (—z)	119
Biró Lajos: Hét év Újguineában (Borbély Andor)	60
Boas F.: Kultur und Rasse (—z.)	61
James Cook: Világtengereken át (Csillik Bertalan)	61
E. Ekwall: The Place-Names of Lancashire	119
Europe centrale, étude d'incendie par de la Revelière (p.—)	93
L. Febvre: La terre et l'Evolution Humaine	119
Peake Herold: The English Village, the Origin and Decay of its Community (Gróf Teleki Pál)	91
Alfred Hettner: Grundzüge der Länderkunde. I. Europa (Kogutowicz Károly)	92
Alfred Hettner: Grundzüge der Länderkunde. II. Die aussereuropäischen Erdteile (Kogutowicz K.)	115
W. Hewitt: The Wirral Peninsula	119
Holdt, Hanns, Hoffmannsthal: Griechenland, Baukunst, Landschaft, Volksleben (—z)	62
E. Huntington—F. E. Williams: Business Geography (—z)	119
Jessen Otto: Über die ehemalige Verbreitung der Weiher in Württemberg	62
La Tchécoslovaquie. Conférences faites à l'Union Française par M. J. Brunhes, L. Eisenmann etc. (p.—)	93
Leidenfrost Gyula: Kalandozások a tengeren (—z)	82
Lukcsics Pál: A vásárhelyi apácák története (B. Zs.)	58
Magelhaes: A föld első körülhajózása (Banner János)	59
Enm. de Martonne: La Transylvanie (—p—)	58
" " " : Abrégé de Géographie physique	59
Rozslozsnik P.—Schréter Z.—i Roth K.: Az esztergomvidéki szénterület bányaföldtani viszonyai	92
Stepan Rudnyekyj: Die heutige Räte-Ukraine (—z)	116
Sir John Russe!: The Influence of geographical factors on the agricultural activities of a population (—z)	119
Sapper, Karl: Allgemeine Wirtschafts- und Verkehrsgeographie (Schilling Gábor)	117
Schmidt Max: Die materielle Wirtschaft bei den Naturvölkern (—z)	62
Schréter Zoltán: Az egri langyosvízü források (—z)	91
Griffith Taylor: The distribution of future white settlement (Kogutowicz K.)	118
J. F. Unstead: The British Isles of To-day (—z)	119